

Konkurrenspolitiska frågor

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet 9 motioner från den allmänna motionstiden hösten 2011 och hösten 2012 om olika konkurrenspolitiska frågor. Yrkandena gäller omregleringar och avregleringar, metallskrothandel, bankomatmarknaden, konkurrens på lika villkor mellan den offentliga och den privata sektorn samt upphandlingsstatistik.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden.

I betänkandet finns en reservation.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Utskottets överväganden	5
Omregleringar och avregleringar	5
Metallskrothandeln	8
Bankomatmarknaden	10
Konkurrens på lika villkor mellan den offentliga och den privata sektorn	12
Upphandlingsstatistik	14
Reservationer	16
Metallskrothandeln, punkt 2 (SD)	16
Särskilda yttranden	17
Omregleringar och avregleringar, punkt 1 (S)	17
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	18
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2011	18
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2012	19

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Omregleringar och avregleringar

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:N211 av Kurt Kvarnström och Carin Runeson (båda S),

2011/12:N342 av Lars Johansson m.fl. (S) yrkande 9 och

2011/12:N362 av Agneta Gille m.fl. (S).

2. Metalls krothandeln

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:N247 av Lars-Arne Staxäng och Sten Bergheden (båda M),

2011/12:N405 av Lars Isovaara och Josef Fransson (båda SD) och

2012/13:N327 av Rickard Nordin (C).

Reservation (SD)

3. Bankomatmarknaden

Riksdagen avslår motion

2011/12:N203 av Eva Flyborg (FP).

4. Konkurrens på lika villkor mellan den offentliga och den privata sektorn

Riksdagen avslår motion

2011/12:N306 av Lars Beckman (M).

5. Upphandlingsstatistik

Riksdagen avslår motion

2012/13:N395 av Julia Kronlid (SD).

Stockholm den 5 mars 2013

På näringsutskottets vägnar

Mats Odell

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Mats Odell (KD), Jonas Eriksson (MP), Jessica Polfjärd (M), Jennie Nilsson (S), Hans Rothenberg (M), Carina Adolfsson Elgestam (S), Olof Lavesson (M), Krister Örnfjäder (S), Cecilie Tenfjord-Toftby (M), Ann-Kristine Johansson (S), Eva Flyborg (FP), Börje Vestlund (S), Helena Lindahl (C), Karin Åström (S), Jonas Jacobsson Gjörtler (M), Kent Persson (V) och Josef Fransson (SD).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlas motioner från den allmänna motionstiden hösten 2011 och hösten 2012 om olika konkurrenspolitiska frågor. Motionsyrkandena gäller omregleringar och avregleringar, metalls krothandel, bankomatmarknaden, konkurrens på lika villkor mellan den offentliga och den privata sektorn samt upphandlingsstatistik.

Utskottets överväganden

Omregleringar och avregleringar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som gäller behovet av utvärdering av avregleringarnas effekter inom vissa marknader. Utskottet hänvisar till att det redan pågår ett arbete rörande de åtgärder som efterfrågas i motionerna.

Jämför särskilt yttrande (S).

Motionerna

En översyn av de avregleringar som har gjorts av grundläggande samhälls-service såsom järnvägen och elmarknaden förordas i kommittémotion 2011/12:N342 av Lars Johansson m.fl. (S) yrkande 9. Vid behov bör regeringen enligt motionärerna lägga fram förslag till nya regelverk som bättre lever upp till medborgarnas behov.

De senaste åren har avregleringar skett inom såväl posten som taxi-, tele- och energibranschen, flyget, järnvägen och apoteket, anför Kurt Kvarnström och Carina Runeson (båda S) i motion 2011/12:N211. Avregleringar kan vara ett medel för staten att lösa strukturella och ekonomiska problem, men kanske också ett sätt att nå likvärdig och fungerande service i hela Sverige för medborgarna. För att ta reda på det bör avregleringarna utvärderas. Det är angeläget inte minst utifrån konsumenters perspektiv att utvärdera service, kvalitet, tillgänglighet och prisutveckling. Motionärerna begär därför ett tillkännagivande om att utvärdera avregleringarna av de statliga bolagen.

Under de senaste årtiondena har avigsidorna med avreglering och privatisering av delar av den offentliga sektorn och infrastrukturen blivit tydliga, anför i motion 2011/12:N362 av Agneta Gille m.fl. (S). Det finns enligt motionärerna starka motiv att analysera vilka delar av infrastrukturen som ska vara i samhällets ägo och vilka som inte ska vara det. Motionärerna förordar därför ett tillkännagivande om behovet av en genomlysning av privatiseringarnas konsekvenser.

Vissa kompletterande uppgifter

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om utvärdering av omregleringar och avregleringar inom taxi-, tele- och energibranschen, flyget, järnvägen och apoteket har behandlats av utskottet under ett flertal år, senast våren 2011 i betänkandet Horisontella konkurrensbegränsningar m.m. (bet. 2010/11:NU23). Utskottet

föreslog då ett tillkännagivande, med bifall till två motioner, om att regeringen ska göra en utvärdering av genomförda omregleringar och avregleringar. I sammanhanget nämnde utskottet särskilt elmarknaden och persontrafiken på järnväg. I en reservation (M, FP, C, KD) anfördes att det inte behövdes något uttalande av riksdagen i frågan med hänvisning till pågående utvärderingar. Riksdagen följde utskottet.

I trafikutskottets betänkande Järnvägs- och kollektivtrafikfrågor (bet. 2011/12:TU5) behandlades regeringens proposition Komplettering av kollektivtrafiklagen (prop. 2011/12:76) och skrivelsen Arlandabanan (skr. 2011/12:93) samt ett flertal motioner om järnvägs- och kollektivtrafikfrågor från allmänna motionstiden 2011. I fyra motioner berördes frågan om ett förändrat ansvar för drift och underhåll av järnvägens infrastruktur. Utskottet, som gavs tillfälle att yttra sig (yttr. 2011/12:NU1y), föreslog att trafikutskottet skulle tillstyrka motionerna när det gällde behovet av att säkerställa nödvändig drift och underhåll av järnvägens infrastruktur. I en avvikande mening (M, C, KD) anfördes att man inte kunde se något skäl att tillstyrka de då aktuella motionerna om en återreglering för drift och underhåll av järnvägens infrastruktur. Med anledning av motionerna föreslog trafikutskottet ett tillkännagivande om att regeringen snarast bör återkomma till riksdagen med förslag på hur underhållet av järnvägsinfrastrukturen fortsättningsvis ska organiseras. I en reservation (M, FP, KD) föreslogs att motionerna skulle avslås.

Statskontorets kartläggning

Statskontoret fick i november 2011 i uppdrag av regeringen att göra en kartläggning av genomförda eller beslutade utvärderingar av omregleringar och avregleringar. I uppdraget ingick att kartlägga utvärderingarna av de omregleringar och avregleringar som nämns i betänkande 2010/11:NU23 och andra relevanta omregleringar och avregleringar som har genomförts sedan 1980-talet. Kartläggningen skulle tjäna som underlag för regeringens bedömning av behovet av en fortsatt utvärdering av omregleringar och avregleringar och omfattar marknaderna för apotek, el, fordonsbesiktning, förskola, inrikesflyg, persontrafik på järnväg, kollektivtrafik, post, primärvård, skola, taxi och tele. Uppdraget redovisades i rapporten Utvärderingar av om- och avregleringar – en kartläggning (2012:10). Sammanfattningsvis visar kartläggningen på förhållandevis stora variationer mellan de omreglerade marknaderna när det gäller vilka aktörer som har utvärderat omregleringen, utvärderingarnas omfattning och innehåll samt möjligheterna att utifrån utvärderingarna dra slutsatser beträffande omregleringens effekter. En gemensam slutsats är dock att förutsättningarna för utvärdering i flera fall kan förbättras, framför allt genom att planera för utvärderingen i tid.

Uppdrag till Konkurrensverket

Konkurrensverket fick i regleringsbrevet för budgetåret 2013 i uppdrag att presentera en rapport som ger en aktuell överblick av konkurrensen i Sverige samt lämna förslag på konkurrensfrämjande åtgärder. I rapporten ska verket fokusera på områden med etableringshinder eller där det på annat sätt råder bristfällig konkurrens. Konkurrensverket ska inom ramen för uppdraget, med utgångspunkt i Statskontorets kartläggning i rapporten 2012:10, analysera behovet av fördjupning eller komplettering av utvärderingar.

Utvärdering av elmarknaden

Regeringen uppdrog i september 2011 åt två forskare i nationalekonomi (professor Runar Brännlund och professor Patrik Söderholm, Umeå universitet respektive Luleå tekniska universitet) att genomföra en utvärdering av elmarknaden. Uppdraget syftade till att klargöra vilka faktorer som har påverkat och påverkar elpriset samt i hur stor utsträckning det sker. Tidsperioden för studien är från avregleringen 1996 till dags datum. Uppdragets fokus skulle, utöver konsumentnyttan, läggas på elcertifikatssystemet och introduktionen av vindkraft. Uppdraget redovisades i maj 2012 i rapporten Elmarknaden och elprisets utveckling före och efter avregleringen: ekonometriska analyser (CERE Working Paper, 2012:14).

Uppdrag till Trafikanalys

Trafikanalys fick i mars 2011 i uppdrag av regeringen att utvärdera effekterna av öppnandet av marknaden för kommersiell persontrafik på järnväg samt av den nya lagstiftningen på kollektivtrafikområdet. I uppdraget ingår även att utvärdera berörda myndigheters och övriga aktörers agerande med anledning av reformerna. Utvärderingen ska redovisas årligen och slutredovisas senast den 1 december 2014.

Utskottets ställningstagande

I motionerna 2011/12:N211 (S), 2011/12:N342 (S) och 2011/12:N362 (S) efterfrågas utvärderingar av avregleringarnas effekter inom vissa marknader, bl.a. lyfts järnvägen och elmarknaden fram. Våren 2011 tillkännagav riksdagen, på förslag av utskottet, att regeringen skulle göra en utvärdering av genomförda omregleringar och avregleringar. I sammanhanget framhöll utskottet särskilt elmarknaden och persontrafiken på järnväg (bet. 2010/11: NU23). Därefter har olika kartläggningar och utvärderingar gjorts. Bland annat har Statskontoret gjort en kartläggning av genomförda eller beslutade utvärderingar av omregleringar och avregleringar. Vidare har Konkurrensverket för närvarande i uppdrag att analysera behovet av fördjupning eller komplettering av utvärderingarna, och Trafikanalys har i uppdrag att

värdera berörda myndigheters och övriga aktörers agerande med anledning av de reformer för persontrafik på järnväg som har gjorts. En utvärdering av elmarknaden har också gjorts.

Utskottet kan således konstatera att det redan pågår ett arbete rörande de åtgärder som efterfrågas i motionerna. Motionsyrkandena kan på så sätt i allt väsentligt anses tillgodosedda, varför de kan avslås av riksdagen.

Metallskrothandeln

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner som förordar att någon form av reglering återinförs när det gäller handel med skrot.

Jämför reservation (SD).

Motionerna

Metallstölderna har blivit ett växande samhällsproblem, och stölderna av i synnerhet koppar ökar och hotar företag och infrastruktur, sägs i motion 2011/12:N247 av Lars-Arne Staxäng och Sten Bergheden (båda M). En orsak till att metallstölderna har ökat är att priserna på speciellt koppar har stigit de senaste åren. Enligt motionärerna ligger den organiserade brottsligheten ofta bakom stölderna. Tidigare var skrothandelsmarknaden reglerad, och det fanns krav på licens för att handla med metaller. Någon form av licens eller tillstånd för skrothandel bör återinföras. Ett tillkännagivande om att beivra metallstölderna genom eventuell licensiering och uppgiftskrav i skrothandeln förordas därför i motionen.

Ett tillkännagivande om hårdare reglering av metallskrothandeln föreslås i motion 2011/12:N405 av Lars Isovaara och Josef Fransson (båda SD). I takt med de allt högre metallpriserna har stölderna av framför allt koppar ökat, säger motionärerna. I många fall rör det sig om organiserad brottslighet där större mängder metaller transporteras med lastbil. Ofta är oseriösa skrothandlare involverade i handeln med stulen metall. Tillståndskravet för handel med metallskrot bör därför återinföras, anför i motionen.

Stölderna av mindre ädla metaller har ökat lavinartat de senaste åren i takt med att råvarupriserna har stigit, anför Rickard Nordin (C) i motion 2012/13:N327. Varje år kostar stölderna av koppar från den svenska infrastrukturen samhället hundratals miljoner kronor i reparationer, försenade tåg, brutna telefonlinjer m.m. Ett sätt att angripa problemet är att fundera över vart den stulna metallen tar vägen, sägs i motionen. Om ingen kan köpa stulna varor finns det heller ingen marknad för stölderna. Det är därför dags att se över reglerna för skrothandel, anför motionären och föreslår ett tillkännagivande om att likställa skrothandeln med handeln med ädla metaller.

Vissa kompletterande uppgifter

Tidigare riksdagsbehandling

Tidigare krävdes tillstånd från den lokala polismyndigheten för att bedriva handel med skrot. Det reglerades i lagen (1981:2) om handel med skrot och begagnade varor och i förordningen (1981:402) om handel med skrot, som båda upphävdes den 1 juli 1999. Det främsta syftet med regleringen var att motverka tillgreppsbrott genom att hindra eller försvåra avsättningen av oärligt åtkommet gods och att underlätta polisens spaning efter sådant gods. På regeringens uppdrag gjordes en översyn av lagstiftningen om handel med skrot och begagnade varor. Utredaren lämnade i juni 1997 betänkandet *Handeln med skrot och begagnade varor* (SOU 1997:89). Förslaget i propositionen *Lag om handel med begagnade varor* (prop. 1998/99:51) baserades på betänkandet. Den då gällande lagen ersattes med en ny lag om handel med begagnade varor. Den särskilda regleringen av handel med skrot avskaffades, främst med hänvisning till det förändrade sättet att bedriva skrothandel. Den traditionella handeln med mindre partier av skrot hade till stor del ersatts med långtidsavtal mellan främst de större företagen inom skrotbranschen å ena sidan och tillverkningsindustrier, kommuner och tjänsteföretag m.fl. å andra sidan. Utrymmet för att bedriva verksamhet med skrothandel i liten skala hade därigenom minskat. Härill kom att möjligheten till kontroller enligt den då gällande regleringen utnyttjades endast i liten omfattning. Det ansågs dock att det fanns behov av en fortsatt reglering av handeln med begagnade varor och att regleringen av denna handel skulle vara i stort sett oförändrad. Utskottet tillstyrkte lagförslaget (bet. 1998/99:NU9). Riksdagen följde utskottet.

En skriftlig fråga (fr. 2008/09:54) om åtgärder mot metallstölder besvarades i oktober 2008 av justitieminister Beatrice Ask. Frågeställningen gällde om regeringen avsåg att vidta några åtgärder avseende straffskärpning för metallstölder. I svaret sades dels att de straffskalor som kan komma i fråga redan i dag ger tillräckligt utrymme för stränga straff, dels att de regler som styr domstolarnas straffmätning är föremål för översyn av Straffnivåutredningen.

Omvänd skattskyldighet

Från och med den 1 januari 2013 gäller s.k. omvänd skattskyldighet för mervärdesskatt vid handel med avfall och skrot av vissa metaller. Det innebär att köparen är redovisningsskyldig och betalningsskyldig för mervärdesskatten i stället för säljaren vid sådan nationell handel mellan näringsidkare. Syftet med regleringen är att det omfattande fusket med mervärdesskatt i skrotbranschen ska förhindras. Bakgrunden till förändringen är ett EU-direktiv som innebär att det är tillåtet att tillämpa omvänd skattskyldighet vid handel med bl.a. skrot. De flesta av EU:s medlemsstater har infört sådan skattskyldighet.

Branschorganisationer

Svenska Järn- och Metallskrothandlarföreningen (Svenska Järn) organiserar de mindre skrothandlarna och uppköparna, medan de större företagen är organiserade inom branschorganisationen Återvinningsindustrierna. Totalt är ca 300 företag organiserade, främst inom Svenska Järn. Enligt Svenska Järn finns det 800–1 000 företag i Sverige som handlar med järnskrot och metallskrot. Enligt Återvinningsindustrierna har ca 200 av företagen någon form av skrotgård eller upplagsplats, medan övriga bara handlar med skrot eller deponerar skrot tillfälligt på den egna fastigheten. Skatteverket gör i stället bedömningen att det rör sig om ca 2 000 företag som handlar med järnskrot och metallskrot, utifrån uppgifter om momsregistrerade företag med en SNI-kod¹ som överensstämmer med skrothandel. Vanligtvis rör det sig enligt Skatteverket om aktiebolag. Enligt Skatteverket är de flesta företagen inom skrotbranschen mindre företag med upp till fem anställda, och över hälften är enmansföretag. Bland de mindre företagen dominerar bilskrottningsföretagen. Ett fåtal stora och medelstora företag står för ca 90 procent av omsättningen och det stora flertalet mindre företag för resterande del.

Utskottets ställningstagande

I motionerna 2011/12:N247 (M), 2011/12:N405 (SD) och 2012/13:N327 (C) förordas att någon form av reglering återinförs när det gäller handel med skrot. Syftet är att komma till rätta med metallstölderna. Enligt uppgift från Regeringskansliet pågår för närvarande diskussioner mellan Justitiedepartementet och Näringsdepartementet om att utreda frågan om åtgärder mot metallstölder. Utskottet anser mot denna bakgrund att det i nuläget saknas skäl för riksdagen att uttala sig i frågan. Med hänvisning till detta avstyrks motionerna.

Bankomatmarknaden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion som gäller motverkande av bildandet av bankomatkarteller. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstagande.

Motionen

I motion 2011/12:N203 (FP) begärs ett tillkännagivande om att motverka bildandet av bankomatkarteller. De fem stora bankerna i Sverige – Swedbank, Handelsbanken, Nordea, Skandinaviska Enskilda Banken och

¹ Statistiska centralbyråns koder för näringsgrensindelning.

Danske Bank – diskuterar ett långtgående samarbete, sägs i motionen. Enligt uppgifter i flera medier överväger de fem storbankerna att bilda ett gemensamt bolag som bl.a. ska sköta bankomaterna. Med ett gemensamt ägande av bankomaterna finns det risk att servicen till kunderna försämras, befarar motionären. En kartellliknande situation när det gäller bankomaterna skulle även öka risken för att det kommer att tas ut avgifter vid uttag från bankomater. Med anledning av det anförda bör regeringen uppmärksamma frågan om hur man bäst kan motverka kartellliknande situationer inom bankomatmarknaden, anför motionären.

Vissa kompletterande uppgifter

Tidigare riksdagsbehandling

I motion 2010/11:Fi232 (FP), vilken utskottet behandlade våren 2011 (bet. 2010/11:NU23), begärdes ett tillkännagivande om att motverka bildandet av bankomatkarteller. Utskottet såg inget behov av något riksdagsuttalande i frågan om bankomatmarknaden och det bolag som då var under uppbyggnad. Utskottet utgick från att Konkurrensverket följer frågan och avstyrkte motionen.

Övrigt

Enligt uppgift från Svenska Bankföreningens webbplats bildade Skandinaviska Enskilda Banken, Handelsbanken, Nordea, Danske Bank och Swedbank med Sparbankerna 2010 det gemensamt ägda bolaget Bankernas Automatbolag med uppgift att ta över skötseln och verksamheten för bankernas uttagsautomater. Övertagandet ska ske successivt och nya uttagsautomater ska installeras. Det nya med automaterna, som kommer att ha det inarbetade varumärket Bankomat, är att samtliga kommer att erbjuda motsvarande tjänster som respektive bank i dag erbjuder sina kunder genom de egna uttagsautomaterna. Automaterna kommer att identifiera vilken bank kunden tillhör. Även andra bankers kunder kommer att, precis som tidigare, kunna utnyttja tjänsterna, liksom innehavare av Visa-kort och Mastercard-kort. Även American Express-kort och Diners Club-kort kommer att kunna användas i uttagsautomaterna. Övergången kommer att vara slutförd under 2013, enligt Stefan Bergelind, vd på Bankernas Automatbolag.

På Bankernas Automatbolags (Bankomat AB) webbplats anges att bolaget är ledande inom kontantautomater i Sverige. Under 2013 kommer de successivt att ta över drygt 2 000 kontantautomater under varumärket Bankomat. De uppger även att de erbjuder sina kontantautomattjänster till samtliga kortutgivare, antingen som kund till bolaget eller via kortnätverken Visa och Mastercard.

Utskottets ställningstagande

Ett riksdagsuttalande om åtgärder för att motverka bildandet av bankomat-karteller förespråkas i motion 2011/12:N203 (FP). En snarlik motion avstyrktes av utskottet våren 2011 (bet. 2010/11:NU23) med hänvisning till att utskottet utgick från att Konkurrensverket följer frågan. Utskottet vidhåller den uppfattningen och avstyrker motionen.

Konkurrens på lika villkor mellan den offentliga och den privata sektorn

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion med begäran om att regeringen utreder om bestämmelserna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet uppfyller sitt syfte. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstagande.

Motionen

Riksdagen bör begära att regeringen utreder om lagen om osund kommunal konkurrens uppfyller sitt syfte, anförs i motion 2011/12:N306 av Lars Beckman (M). De privata företagen i Sverige konkurrensutsätts av verksamheter som drivs i offentlig regi. Bestämmelserna mot osund kommunal konkurrens är ett steg i rätt riktning. Då lagstiftningen är relativt ny och få fall har prövats av Stockholms tingsrätt vore det önskvärt att i samråd med näringslivets organisationer göra en översyn av reglerna för att bl.a. se om lagen har uppnått önskad effekt. Det är även önskvärt att se över möjligheten att stifta en motsvarande lag för statlig verksamhet i syfte att undanröja en osund konkurrens från offentligt drivna verksamheter, anförs i motionen.

Vissa kompletterande uppgifter

Tidigare riksdagsbehandling

Nya regler i konkurrenslagen (2008:579) om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet trädde i kraft den 1 januari 2010 (prop. 2008/09:231, bet. 2009/10:NU8). De ger Konkurrensverket möjlighet att ingripa när kommuner, landsting och staten i sin säljverksamhet hindrar en sund konkurrens. Bestämmelserna innebär att Stockholms tingsrätt på talan av Konkurrensverket får förbjuda nämnda offentliga aktörer att i en verksamhet av kommersiell eller ekonomisk natur tillämpa ett visst förfarande om det snedvrider, eller är ägnat att snedvrida, förutsättningarna för en effektiv konkurrens eller om det hämmar, eller är ägnat att hämma, förekomsten eller utvecklingen av en sådan konkurrens. Förbud får dock inte

meddelas när det gäller förfaranden som är försvarbara från allmän synpunkt. Även en konkurrensnedvidande verksamhet som en kommun eller ett landsting bedriver får förbjudas. Förbud får dock inte meddelas om verksamheten är förenlig med lag. Om Konkurrensverket för ett visst fall beslutar att inte väcka talan får detta göras av ett företag som berörs av förfarandet eller verksamheten. Konkurrensverkets tillämpning av reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet i konkurrenslagen har hittills resulterat i att fyra fall har förts till domstol.

Våren 2011 tog utskottet ställning till begäran i två motioner om en översyn av reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet (bet. 2012/11:NU23). Utskottet noterade att det är Konkurrensverket som ska se till att reglerna följs och såg inte något behov av att göra någon särskild utvärdering eller översyn av reglerna.

Uppdrag till Konkurrensverket

I Konkurrensverkets regleringsbrev för budgetåret 2013 sägs under rubriken Organisationsstyrning att särskild vikt ska läggas vid att ingripa mot privata och offentliga aktörer som missbrukar en dominerande ställning på marknaden samt mot konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet. Konkurrensverket har också i uppdrag att presentera en rapport som ger en aktuell överblick av konkurrensen i Sverige och att lämna förslag på konkurrensfrämjande åtgärder. I rapporten ska verket bl.a. fokusera på konkurrensneutralitet och identifiera åtgärder som främjar konkurrens på lika villkor mellan offentliga och privata aktörer. Uppdraget ska redovisas senast den 31 december 2013.

Utskottets ställningstagande

I motion 2011/12:N306 (M) förordas att riksdagen begär en översyn av de regler i konkurrenslagen om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet som trädde i kraft den 1 januari 2010. Utskottet tog ställning till två snarlika motioner våren 2011 (bet. 2010/11:NU23). Utskottet noterade då bl.a. att Konkurrensverket ska se till att reglerna följs och såg inte något behov av att se över eller utvärdera reglerna. Denna bedömning kvarstår såtillvida att utskottet för närvarande inte ser något skäl för riksdagen att ta initiativ till en sådan översyn som motionärerna efterfrågar. Med hänvisning till detta avstyrks motionen.

Upphandlingsstatistik

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion med förslag om att ge Konkurrensverket i uppdrag att löpande upprätta statistik om offentliga upphandlingar. Utskottet hänvisar till pågående utredningsarbete och beredningsarbete.

Motionen

Ett tillkännagivande om att ge Konkurrensverket i uppdrag att löpande upprätta statistik om offentliga upphandlingar begärs i motion 2012/13:N395 av Julia Kronlid (SD). I Konkurrensverkets rapport Siffror och fakta om offentlig upphandling (2012:3) sägs att Konkurrensverket och många andra har påpekat att statistiken om offentliga upphandlingar inte har tillräckligt hög kvalitet för att kunna användas för analyser eller för att följa hur upphandlingen utvecklas. Särskilt olyckligt är det att det saknats underlag för att bedöma om upphandlingarna är effektiva och leder till konkurrens, anför motionären.

Vissa kompletterande uppgifter

Upphandlingsutredningen

Den 9 september 2010 beslutade regeringen om kommittédirektiv om utvärdering av regelverket för upphandling ur ett ekonomiskt och samhällspolitiskt perspektiv (dir. 2010:86). En särskild utredare utsågs (tidigare EU-parlamentarikern Anders Wijkman), och utredningen antog namnet Upphandlingsutredningen. Syftet är att utreda om upphandlingsreglerna i tillräcklig utsträckning gör det möjligt för upphandlande myndigheter och enheter att göra goda ekonomiska affärer genom att tillvarata konkurrensen på marknaden och samtidigt använda sin köpkraft till att förbättra miljön, ta sociala och etiska hänsyn samt verka för ökade affärsmöjligheter för små och medelstora företag. Utredaren ska ta fram underlag för eventuella författningsändringar och föreslå andra nödvändiga åtgärder inom det aktuella området. Vidare ska utredaren se över systemet för insamling av upphandlingsstatistik och vilka uppgifter som ska samlas in. Syftet med statistikuppdraget är framför allt att förbättra möjligheterna att prognostisera effekterna av reformer samt förbättra möjligheterna att följa upp och utvärdera den upphandlingspolitik som förs i EU och Sverige. Uppdraget ska, enligt tilläggsdirektiv beslutade den 18 oktober 2012, redovisas senast den 5 mars 2013 (dir. 2012:107).

Upphandlingsstödsutredningen

Regeringen gav den 8 september 2011 en särskild utredare (nationalekonomen Hans Jeppson) i uppdrag att utreda hur upphandlingsstödet bör samordnas i syfte att öka kompetens, tillgänglighet, enhetlighet och synlighet gentemot upphandlingsmarknadens aktörer (dir. 2011:78). Utredningen antog namnet Upphandlingsstödsutredningen. Utredningen hade bl.a. i uppdrag att se över ansvarsfördelningen mellan de myndigheter och andra aktörer som arbetar med upphandlingsstöd och informationsverksamhet inom upphandlingsområdet. I april 2012 överlämnade utredningen betänkandet Upphandlingsstödet framtid (SOU 2012:32). Ärendet bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Konkurrensverkets rapport om upphandlingsstatistik

Konkurrensverket presenterade i april 2012 rapporten Siffror och fakta om offentlig upphandling (2012:3). Rapporten innehåller grundläggande fakta och statistik om offentlig upphandling i Sverige. Uppgifterna är hämtade från Konkurrensverkets egna beräkningar, från Domstolsverket och från Europeiska kommissionen. Rapporten redovisar statistik om antalet annonserade upphandlingar och uppgifter om hur många upphandlingar som har överprövats. I rapporten anförts bl.a. att Konkurrensverket våren 2011 pekade på att den metod som då användes för att samla in upphandlingsstatistik hade stora brister. Metoden innebar att värdet av de upphandlingar som annonseras systematiskt underskattades. Under 2011 lät därför verket Statistiska centralbyrån tillämpa en modifierad beräkningsmodell vid insamlingen av statistik för 2010. Beräkningen i den modifierade modellen gjordes med medelvärden i stället för medianvärden. Bytet av beräkningsmodell innebar att det redovisade värdet av annonserade upphandlingar över tröskelvärdena mer än fördubblades, utan att den verkliga upphandlingsvolymen hade förändrats i någon större utsträckning. Värdet av de svenska upphandlingarna över tröskelvärdena under 2010 kan uppskattas till omkring 290 miljarder kronor.

Utskottets ställningstagande

I motion 2012/13:N395 (SD) föreslås att Konkurrensverket ska ges i uppdrag att löpande upprätta statistik om offentliga upphandlingar. Upphandlingsutredningen har, som redovisats, för närvarande i uppdrag att se över systemet för insamling av upphandlingsstatistik och vilka uppgifter som ska samlas in. Uppdraget ska redovisas inom kort. Vidare pågår beredningen av ett ärende i Regeringskansliet som bl.a. gäller ansvarsfördelningen mellan de myndigheter och andra aktörer som arbetar med upphandlingsstöd och informationsverksamhet inom upphandlingsområdet. Utskottet anser inte att riksdagen bör föregripa det pågående utredningsarbetet och beredningsarbetet. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionen.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

Metallskrothandeln, punkt 2 (SD)

av Josef Fransson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2011/12:N405 av Lars Isovaara och Josef Fransson (båda SD) och bifaller delvis motionerna 2011/12:N247 av Lars-Arne Staxäng och Sten Bergheden (båda M) och 2012/13:N327 av Rickard Nordin (C).

Ställningstagande

I likhet med vad som anförs i motion 2011/12:N405 (SD) anser jag att tillståndskravet för handel med metallskrot bör återinföras. I takt med de allt högre metallpriserna har stölderna av framför allt koppar ökat, problemen finns runt om i hela landet. I många fall rör det sig om organiserad brottslighet där större mängder transporteras med lastbil. Oseriösa skrothandlare är ofta involverade, och mycket tyder dessutom på att ekonomisk brottslighet är kopplad till handeln. Oseriös skrothandel kan vara en metod för s.k. pengatvätt. Problemen inom metallskrothandeln har som redovisats uppmärksammats även i motionerna 2011/12:N247 (M) och 2012/13:N327 (C). Genom det riksdagsuttalande som jag förordar blir även dessa motioner i allt väsentligt tillgodosedda.

Med hänvisning till det anförda tillstyrks motion 2011/12:N405 (SD). Övriga här aktuella motioner tillstyrks i den mån de sammanfaller med vad som här anförts.

Särskilda yttranden

Omregleringar och avregleringar, punkt 1 (S)

Jennie Nilsson (S), Carina Adolfsson Elgestam (S), Krister Örnfjäder (S), Ann-Kristine Johansson (S), Börje Vestlund (S) och Karin Åström (S) anför:

Vi har i det föregående ställt oss bakom utskottets uppfattning att det arbete som för närvarande pågår med att utvärdera gjorda omregleringar och avregleringar gör att något riksdagsuttalande inte krävs i nuläget. Vi vill dock i detta särskilda yttrande tydliggöra vår uppfattning i frågan. Vi ser det som angeläget att regeringen genomför utvärderingen av genomförda omregleringar och avregleringar i överensstämmelse med vad riksdagen tidigare har beslutat. Inte minst konsumentperspektivet är viktigt att belysa i form av omregleringarnas och avregleringarnas effekter när det gäller service, kvalitet, tillgänglighet och prisutveckling. Vidare är det enligt vår mening väsentligt att slutsatserna från genomförda och planerade utvärderingar av de aktuella marknaderna omhändertas av regeringen. Vid behov bör man också lägga fram förslag till förbättringar av regelverk, som lever upp till medborgarnas behov av samhällsservice, för riksdagen.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2011

2011/12:N203 av Eva Flyborg (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om motverkande av bildandet av bankomatkarteller.

2011/12:N211 av Kurt Kvarnström och Carin Runeson (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utvärdera avregleringarna av de statliga bolagen.

2011/12:N247 av Lars-Arne Staxäng och Sten Bergheden (båda M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att beivra metallstölderna genom eventuell licensiering och uppgiftskrav i skrothandeln.

2011/12:N306 av Lars Beckman (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att göra en översyn av huruvida lagen om osund kommunal konkurrens uppfyller sitt syfte.

2011/12:N342 av Lars Johansson m.fl. (S):

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av avregleringarnas effekter inom järnvägen och energisystemet.

2011/12:N362 av Agneta Gille m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om privatiseringarnas konsekvenser och behovet av en ordentlig genomlysning av dessa.

2011/12:N405 av Lars Isovaara och Josef Fransson (båda SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om hårdare reglering av metallskrotshandeln.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2012

2012/13:N327 av Rickard Nordin (C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att likställa skrothandel med handeln med ädla metaller.

2012/13:N395 av Julia Kronlid (SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge Konkurrensverket i uppdrag att löpande upprätta statistik om offentliga upphandlingar.